

V Ljubljani je “Splošno žensko društvo” priredilo “Teden ženske knjige”, ki so ga spremljala predavanja. Za to priliko objavljamo

Pogovor s pesnico Vido Taufer

ki učiteljuje v Stični, pa nam je pismeno odgovorila na postavljena vprašanja. Vida Taufer je izmed žen najboljša predstavница slovenskega sodobnega pesništva.

1. Idejne smeri v delu naših književnic

Za književno delo žen pri nas je na žalost premalo zanimanja. Ljudje rajši zajemajo druge dobrine. Književnice si z velikim trdom utirajo pot do priznanja, vendar se javnost pri nas še vedno ne more sprijazniti z dejstvom, da je tudi žena lahko književnica, da so darovi in talenti v stvarstvu modro porazdeljeni na moška in ženska bitja. Seveda imata moška in ženska duša v dojemanju in duhovnem oblikovanju svojsko strukturo. Že stari grški kulturni svet si je to izrazito svojstvenost moške in ženske duše mojstrsko predstavljal v bogati plastiki Amorja in Psihe. Ta v nešteti in različni oblikovani mitos je pravi izraz duhovnega in čuvstvenega sveta moža in žene. Vse to, kar mož dojema in doživlja le trenutno, zajame ženska duša v trajnejšo bol ali radost. Mož dojema najprej z razumom in svoje umsko doživetje šele potem spoji s srčnim doživetjem, medtem ko žena doživlja prvotno s srcem in šele nato svoje srčno doživetje prečisti in ustali v umskem doživetju.

Na vprašanje o idejnih smereh o delu naših književnic moramo odgovoriti, da vse prvenstveno, spontano oblikujejo, kakor je dano njihovi naravi. Vse imajo topli smisel za vrednote resničnega spoznanja in čiste ljubezni za vse, kar dviga človeško dušo in tudi odvratnost do vsega, karkoli krivično posega v svet njihovega soglasja, sploh v področje dobrega, lepega in plemenitega. Iz del naših književnic diha njihova narava, združena z od Boga jim danim poslanstvom, ustvarjati svet srčne plemenitosti in dobrote. Pa boste morda rekli, da je potem umetnost književnic tipično osebnostna. Ne, še daleč ne smete misliti, če žena živi intimnejše osebnostno življenje, če je tesneje zrasla s svojim krogom, družino, krajem, stanom, da morda ne doživlja tudi življenjske problematike občestva: naroda, človeštva. Sodim, da ji prav dejstvo, da je žena s svojo srčno krvjo nekako vrastla v individualno sfero, daje osnovo za veliko ljubezen do lastne grude, lastnega naroda in jezika. V zgodovini narodov čitamo, da so vsi veliki sinovi črpali v svojih dejanjih za domovino iz ženske materine ljubezni.

2. Najvidnejše predstavnice naše književnosti

To vprašanje ima preveliko zahtevo, da bi si književnice same izrekle sodbo. Odgovor na to kočljivo vprašanje sodi v področje literarne kritike, ali če hočete, čitajoče javnosti, v kolikor si seveda nista med seboj nasprotni. Književniki,

predvsem književnice so po eni strani priznani, po drugi zopet ne. Toda to dejstvo je za resne literate, ki se zavedajo svojega poklica, brezpomembno. Nič ne ovira naših književnic, da ne bi nadaljevale začrtane si poti. Znana so imena: Zofke Kvedrove, Vide Jerajeve, Kristine Schullerjeve in drugih. Tudi imena sodobnih književnic lahko povsod zasledite: Marija Kmetova, č. m. Elizabeta Kremžarjeva, Milena Mohoričeva, Ilka Vaštetova, Anica Černejeva, Mara Lamutova, Ruža Lucija Petelinova, Maksa Samsa, Dora Grudnova, Ana Galetova in druge. V književnosti se odlikuje tudi Lili Novy, ki je poleg svojih izvirnih slovenskih pesmi pomembna radi svojih nemških prevodov iz del naših književnikov. Slavo našega Prešerna prav njeni prevodi ponašajo v svet. Tudi v vrstah naših najmlajših književnic se mnoge krepko uveljavljajo in obetajo lepo bodočnost.

3. Žena v evropski književnosti

Zdi se mi, da so nam žene iz evropskih književnosti — razen nekaterih izrednih višin — premalo znane. Ženski talenti se morejo razviti le pri narodih, kjer uživa žena polno svobodo in tudi razumevanje svojega dela. Pogoj za umetniško tvornost žene je tudi sigurna eksistenca. Dana ji mora biti možnost, da se lahko prosto posveča svojemu umetniškemu poklicu. Pri malih narodih je književnost s trudom pridobljen odtrgljaj od poklicnega dela in prostega časa. Razumljivo je, da v takšnih razmerah ni mogoče v vso sproščeno globino in širino. Ako pravilno osvetlimo književniški poklic, vidimo, da ni dovolj, da je človeku samo “dano”, ampak da mora književnik kot zastopnik narodove duše življenje naroda vsestransko zajemati z marljivim študijem in meditacijami. Prav v tem je vir, da so književna dela res dognana in trajne vrednosti. Nisem poklicana, da odgovarjam, kako ie rešiti to zadevo v malih narodih. Le mimogrede omenim, kje je prvi pogoj in temeljitost literarnega dela. Za predstavnico ženske književnosti pa mora biti izpolnjen še drugi, duhovni pogoj. Le tam, kjer more žena neovirano od duševnih motenj graditi svojo osebnost in se krepiti ob viteški ljubezni moža, kjer more v medsebojni vzajemnosti iskati resnico in lepoto, postane njena tvornost globoka in živa. Le takšni pogoji ustvarjajo umetnice velikega sloga, kakor je n. pr. Sigrid Undset in mnoge druge.

4. Razmere pri nas

Naša žena je še preveč odvisna od tesnih razmer, v katerih živi. Za “brezkrušno umetnost” ni časa in na ta način nam gre precej talentov po vodi. Tudi duhovni pogoj ni zadovoljiv. Mož ženo običajno sicer ceni, jo obožuje kot “čudežno svetlobo” svoje duše in jo v svoji notranjosti postavlja na vzvišeno mesto, hkrati pa ji brani pogled v svet. Za svobodo žene ni dovolj par tolažilnih, obetajočih besed, ona temelji v srcu moža. Mož ji mora biti tovariš v doslovnem pomenu besede. Tudi družba, v kateri se giblje in deluje, ji mora biti opora. Tudi ona mora uvaževati in spoštovati njena občutja. Le ob sodelovanju in podpori moža, družbe in vsega naroda, bo književnica mogla razviti svojo nadarjenost in se povzpeti na možne ji višine.

Poleg tega pa za uspešni in vsestranski razvoj ženske književnosti naš čas nujno terja tudi duhovno povezanost vseh knjižnic. Tako bi nam bil potreben nekak PEN-klub domačih slovenskih književnic, a še važnejša bi bila Zveza vseh slovanskih književnic z rednimi letnimi sestanki v tem ali onem mestu tega ali onega slovanskega naroda. Na takšnih mednarodnih shodih bi se književnice med seboj spoznale, izmenjale svoje misli in vzbudile zanimanje za svojo žensko književnost.

5. Naša kritika

Kritik sega s svojo sodbo globoko v nasutje oblikovalca. Po njegovih besedah tudi ljudje največkrat cenijo književnika in njegovo delo. Komur je prirojen resničen čut za oblikovanje besede, bo dobil prej ali slej kritikovo priznanje. Notranji zavesti in sili ustvarjanja tudi najostrejša kritika ne more škodovati. Vendar se mi zdi, da je kritika pri nas dostikrat premalo stvarna. Mnogokrat se ocenjujejo literarne tvorbe z ozkega enostranskega vidika. Zakaj, če umetnik doživlja umetnino in jo izliva kot izraz svojega bistva v soglasju vsebine, zvoka in oblike, potem se mora tudi kritik vsaj približno uživeti v njeno globino in razsežnost.

Pogoj za dobro, razumevajočo kritiko daje predvsem sorodno literarno udejstvovanje in dobro poznavanje sodobne, mednarodne književnosti.

6. Lastno delo

O sebi ne govorim rada, saj mojo besedo radi obračajo in ji dajejo drugačen pomen.

Vse pesmi doživljam iskreno in jih naravnost izlivam, četudi so besede največkrat le medel posnetek notranjega občutja. Pesmi sem začela pisati že v ljudski šoli. Odločilen vpliv na moj duševni razvoj je imel oče. Že kot otroku mi je bral Prešernove poezije, ki so me ganile do joka. Potolažil me je s tem, da je rekel, da je Prešernov pesniški ideal Julija — domovina, da nji poje pesmi. Konec ljudske šole sem imela že celo zbirko svojih pesmic. Moje prve pesmi so bile objavljene že v srednješolskih letih v "Preporodu". Nato so našle pot tudi v druge revije: "Dom in Svet", "Ljubljanski Zvon" in druge. Pesmi sem doživljala spontano in jih podajala v svojem izrazu. V mojo tvornost niso posegali niti domači niti tuji književniki, dasi sem s polno dušo zajemala njihovo oblikovno in umetniško vrednost. Pač pa sem našla veliko opore in razumevanja pri pesnici gospe Lili Novy. V svoje pesmi največkrat vlivam občutje ljubezni, ki jo doživljam v svojem duhovnem svetu. Poleg osebnostnih doživetij pa iskreno in elementarno doživljam našo slovensko bit. Pri vsem pa se mi tudi vedno bolj odkrivajo skrivnostni svetovi, v katerih svetišče se duša le polagoma tiplje.